

QUEER MÉS ENLLÀ DEL GÈNERE

Ramon ALCOBERRO

La Teoria Queer s'origina en el concepte de Gènere i en la reflexió feminista però als darrers anys ha anat més enllà.

En un article publicat l'any 2010 *Talking about gender*, de Debbie Cameron i Joan Scanlon, fruit d'un seminari sobre temes de teoria queer i gènere les autores van constatar que la manera com s'entén el concepte de gènere s'havia transformat profundament des dels inicis de la teoria.

En un primer moment l'«antic» concepte de gènere el presentava com un sistema de relacions socials i de poder estructurat per una divisió binària entre “els homes” i “les dones”, on la divisió de categories es feia habitualment des de la base del sexe biològic, tot i que considerava el gènere com una construcció més social que biològica on tant la masculinitat com la feminitat s'havien definit de forma diferent en diferents llocs i diferents èpoques. Però el «nou» concepte de gènere el considerava un aspecte de la identitat personal/social atribuït des del naixement sobre la base del sexe biològic, tot i ser en realitat il·lusori, perquè del fet que hi hagi dos sexes no se'n deriva necessàriament l'existència de dos gèneres. Són dues maneres diferents d'entendre la performativitat del gènere, però la segona s'emancipa radicalment del dualisme/binarisme.

D'aquestes dues explicacions diferents del concepte de «gènere» en derivaven dues maneres diverses d'entendre per què existia una opressió en el gènere. En un primer moment l'opressió es derivava de l'existència d'una subordinació en la qual un gènere (les dones) és subordinat a un altre (els homes). Però en el «nou» d'explicació tot esdevé molt més fluid; les coses es tornen més complexes. L'opressió deriva del fet que el gènere es continua entenent com un sistema binari rígid, que obliga a cada persona a definir-se com un home o com una dona (i per tant, no es pot estar una mica a cada banda, o sentir-se ni un ni l'altre). Què passa, doncs, amb alguns homosexuals, amb els transgènere, etc...? La resposta consisteix a posar l'accent en el polimorfisme del gènere. Així el gènere no serà la recepció passiva d'una educació sexuada, ni la naturalització/normalització d'una identitat rebuda o socialment construïda, sinó la construcció (autònoma) d'una identitat pròpia. La mateixa idea de “trans” inclou el moviment d'una polaritat a una altra... Si el gènere és una construcció discursiva, els discursos han de ser plurals, no binaris.

D'aquesta nova concepció del gènere se'n deriva una nova comprensió dels «fora de la llei del gènere». Això és el que s'entén per «queer»; persones humanes que rebutgen el que anomenen «binarisme» i opten per una superació, més que no per una revisió, de les categories. En el plantejament queer l'important no és l'opressió de les dones per part dels homes, sinó l'opressió que construeix tota la societat (homes i dones) quan oprimeix a base d'establir categories i jerarquies, per comptes de deixar a cadascú seguir el seu disseny. Per al queer no hi ha dues categories... n'hi ha infinites. Nascut de la reflexió feminista, el pensament queer no es pot considerar estrictament feminista. Moltes feministes abominen de les teories queer i detesten categories com “dones trans” perquè consideren que si una trans no pot parir, ni pot tenir la regla, ni pot alletar tampoc pot reivindicar-se com a dona. Potser qui ha expressat aquest rebuig a les teories “transinclusives” d'una manera més frontal sigui la històrica feminista Germaine Greer, autora de *La Dona Eunuc* (1970), amb la seva famosa *boutade* segons la qual: «tenir les orelles llargues i taques de fetge no fan que una dona es converteixi en un coker spaniel» i de la mateixa manera una individu queer mai pot ser una dona, per molt que les imiti. A més

insisteixen molt en el masclisme de molts grups gais i en la postura submisa que sovint adopten moltes trans, per insistir en què no són feministes “de debò”. En el plantejament queer aquestes afirmacions resulten inacceptables, a part de ser menyspreatives, perquè les identitats són fluides i les categories binàries no existeixen. Cal assenyalar, però una dicotomia profunda. Mentre el feminisme lèsbic tendeix a simpatitzar amb les teories queer, el feminisme més clàssic en desconfia profundament. En el feminisme clàssic el cos de la dona disposa d’una sèrie de capacitats i de poders diferents als dels homes o als dels trans i la seva situació social deriva d’una opressió específica, que mai pot ser entesa per un trans.

D’altra banda el feminisme clàssic havia estat històricament profundament comunitari; l’opressió de les dones les converteix en un grup social que té reivindicacions col·lectives a fer. En canvi, la teoria queer és radicalment individual i individualista: el cos de cadascú és el seu cos propi i en fa el que li sembla. Els usos del cos no es qüestionen perquè cadascú els gestiona com li sembla. El pensament queer critica el feminisme com a essencialista i fa un ús particular de la teoria filosòfica, reprès de les tesis de Wittgenstein i Zadeh: tot és “fuzzy”, el llenguatge i el món – i en aquesta ambigüïtat, la construcció del propi subjecte mai pot resultar dual. Així el feminisme queda prou allunyat de la teoria queer. L’objectiu del pensament polític feminista era clar: es tractava d’eliminar el privilegi masculí, però no la distinció entre els sexes en ella mateixa. Del que es tractava era d’evitar que les diferències genitals entre éssers humans no tinguessin importància cultural, social o política. La teoria queer fa un altre plantejament, propugna un món on totes les identitats són fluides i, per tant, lesbianes, transgènere, etc. ocupen també un lloc sense discriminació, ni medicalització (de fet, la medicalització és el gran problema pràctic d’aquests col·lectius a hores d’ara).

Bibliografia:

<https://www.troubleandstrife.org/new-articles/talking-about-gender/>